

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÙNG VƯƠNG TP.HỒ CHÍ MINH
KHOA DU LỊCH**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Đề tài:

**DU LỊCH CHỢ NỘI VÙNG ĐỒNG BẰNG
SÔNG CỬU LONG**

GVHD: TH.S NGUYỄN PHƯỚC HIỀN

SVTH: TRỊNH HOÀNG TÂM

MSSV: 120600225

Lớp : 06DLHD

Khóa: 2006 - 2010

TP.HỒ CHÍ MINH 2010

CHƯƠNG MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Đất nước Việt Nam ta được bạn bè trên thế giới biết đến với những con người nhiệt tình, thân thiện và luôn mến khách... Không những vậy, Đất nước ta còn được du khách khắp nơi trên thế giới xem là nơi có tình hình an ninh chính trị ổn định. Với khí hậu luôn mát mẻ, trải dài từ Bắc xuống Nam, đâu đâu ta cũng thấy có nhiều cảnh quan thiên nhiên hữu tình và thơ mộng, những danh lam thắng cảnh tươi đẹp, cùng với những công trình kiến trúc, những di tích lịch sử hào hùng của dân tộc... Đó là những nguyên nhân chính góp phần làm cho du khách quốc tế luôn chọn Việt Nam là một điểm đến lý tưởng để tham quan.

Mỗi vùng miền đều có sản phẩm du lịch đặc trưng riêng của nó. Nếu như ở miền Bắc có những dãy núi hùng vĩ thích hợp cho loại hình du lịch khám phá và nghỉ dưỡng, còn ở duyên hải miền Trung là những bãi biển với bờ cát trắng trải dài tuyệt đẹp, Tây Nguyên thơ mộng với những ngọn đồi, những thác nước hùng vĩ, với khí hậu mát mẻ quanh năm... Thì ở Nam Bộ đặc biệt là vùng đồng bằng Sông Cửu Long – Chợ Nổi là một loại hình du lịch độc đáo nơi đây.

Thật vậy, về đồng bằng Sông Cửu Long đi chợ nổi vừa có cái thú đi xuống máy trên sông nước mênh mang, ngắm cảnh làng quê trù phú bên sông, lại được mua trái cây, rau quả, cá tôm và nhiều sản vật tươi sống, còn nguyên hương vị đồng quê miệt vườn. Ở Phong Điền, Thành Phố Cần Thơ, người ta thuộc lòng câu ca dao đậm tình sông nước :

*“ Dòng sông khi đục khi trong
Chỉ riêng chợ nổi người đông bốn mùa ”*

Nói đến đồng bằng Sông Cửu Long là nói đến hệ thống sông ngòi, kênh rạch chằng chịt đan xen cùng những vườn cây ăn trái sum xuê trĩu quả, những cánh đồng cò bay thẳng cánh, khí hậu mát mẻ đặc biệt là con người nơi đây luôn chân chất, hiền hòa và đầy lòng hiếu khách... Là nơi dừng chân lý tưởng không thể thiếu của du khách trong và ngoài nước.

Chính vì vậy, hiện nay hầu hết các công ty du lịch lữ hành trong các chương trình tham quan du lịch về miền Tây đều có tổ chức tham quan vườn cây ăn trái, xem làng nghề truyền thống, đờn ca tài tử... và đặc biệt là du khách được đi thuyền để tham quan chợ nổi trên sông – Đó là nét sinh hoạt độc đáo và là loại hình du lịch đặc trưng của vùng sông nước Cửu Long.

Mặc dù tiềm năng và tài nguyên đa dạng, đặc biệt thiên nhiên ưu đãi giúp đồng bằng Sông Cửu Long có thể đón khách quanh năm, nhưng lâu nay ngành du lịch của đồng bằng Sông Cửu Long vẫn được xem là vùng trũng của cả nước. Theo thống kê trong số gần 1,5 triệu khách quốc tế đến thành phố Hồ Chí Minh trong 6 tháng đầu năm 2008, chỉ có trên 110.000 người đến Cần Thơ (so với Huế là 422.000, Hội An là 315.000). Điều này cho thấy sức hút của du lịch vùng đồng bằng Sông Cửu Long chưa đủ lớn đối với du khách nước ngoài.

Trong những năm qua, nhiều cuộc hội thảo quốc tế đã được tổ chức để tìm hướng đi cho du lịch của vùng. Hầu hết các chuyên gia đều khẳng định “đồng bằng Sông Cửu Long có thể được ví như một khu vườn địa đàng”, nhưng làm thế nào để vực dậy tiềm năng du lịch của vùng vẫn là câu hỏi của nhiều năm qua chưa có lời giải đáp...?

Là một người con vốn được sinh ra và lớn lên tại miền Tây Nam Bộ, cuộc sống quanh năm gắn bó với những dòng sông, con kênh, con rạch... nên văn hoá sông nước Nam Bộ đã ăn sâu vào máu thịt của mình. Với mong muốn được góp một phần công sức trong khả năng của mình cho sự phát triển ngành du lịch của vùng đồng bằng Sông Cửu Long nói chung và cho chợ nổi Nam Bộ nói riêng nên tác giả chọn “**Du lịch Chợ Nổi**” vùng đồng bằng Sông Cửu Long làm đề tài khoá luận tốt nghiệp của mình.

2. Mục đích và ý nghĩa nghiên cứu

- Tìm hiểu hiện trạng hoạt động du lịch tại các chợ nổi ở đồng bằng Sông Cửu Long.
- Thiết lập định hướng bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa độc đáo của cư dân vùng sông nước Cửu Long – văn hoá chợ nổi.

- Nêu một số kiến nghị với các cơ quan có thẩm quyền nhằm giải quyết những khó khăn, hạn chế; định hướng qui hoạch để chợ nổi thật sự là một sản phẩm du lịch đặc trưng của miền Tây Nam bộ.

3. Lịch sử nghiên cứu đề tài

Đồng bằng Sông Cửu Long là một vùng đất mới so với các khu vực khác ở Việt Nam. Vùng đất được này được mệnh danh “chín rồng” có con nước lớn tràn bờ, nước ròng phơi bãi; có ghe thuyền sinh hoạt ngày đêm xuôi ngược trên sông. Người ta nói rằng, sông nước là đặc thù của vùng đất miền Tây Nam Bộ, vùng đất của hàng ngàn dòng sông, cửa sông đan xen như mạng nhện. Và chính điều kiện tự nhiên này ảnh hưởng đến hoạt động kinh tế của người dân. Trên các con sông đã hình thành chợ nổi. Trong đó chợ nổi Cái Răng, Cái Bè, Phụng Hiệp được xem là một trong những nét đẹp trong văn hóa của miền đất này.

Nhiều năm qua, ngoài hoạt động mua bán, chợ nổi còn là đối tượng tìm hiểu, phản ánh, nghiên cứu của nhiều cơ quan, nhiều giới, nhiều ngành... Nghiên cứu chợ nổi miền Tây Nam Bộ có nhiều bài viết trên các bài báo, tạp chí hay các công trình nghiên cứu dưới nhiều góc độ khác nhau như: phóng sự “Đời thương hồ” của hai nhà báo Quốc Việt và Tấn Đức thuộc đơn vị báo Tuổi Trẻ. Phóng sự đi sâu tìm hiểu về cuộc sống, những ước mơ, hi vọng cũng như những khó khăn nguy hiểm mà những người đã chọn nghiệp sông nước làm kế mưu sinh gặp phải. Năm 2002 ngành Văn Hóa Thông Tin – Bảo Tàng tỉnh Cần Thơ, thực hiện dự án chợ nổi Phụng Hiệp – Cần Thơ, với bài nghiên cứu khoa học và bộ phim tài liệu video dài 35 phút. Cũng trong năm này, dịp Xuân Nhâm Ngọ, báo Gia Đình và Xã Hội có viết một trang khá dài mô tả từ chợ nổi xưa đến chợ nổi ngày nay. Bài báo nhận xét: “Chợ nổi miền Tây có nhiều nhưng nổi tiếng nhất là các chợ nổi Cái Răng, Phong Điền, Phụng Hiệp(Cần Thơ), Cái Bè(Tiền Giang), Gành Hào(Cà Mau)...” ở phần kết bài báo có một nhận xét khá sâu sắc: “Chợ nổi miền Tây Nam Bộ mang đậm chất thiên nhiên mộc mạc như thế, nên chợ không đơn thuần là nơi mua bán mà đã biến thành một địa chỉ văn hóa của vùng đất nơi đây”. Hay như trong “Non nước Việt Nam – Sắc màu Nam Bộ” do nhà xuất bản Phương Đông ấn hành của tác giả Phạm Công Sơn với tiêu đề “Văn hóa chợ nổi”,

tác giả cũng đã nêu những nhận xét khái quát về chợ nổi Cái Răng; bên cạnh đó là việc trích dẫn bài báo nhan đề “Chợ nổi – Hương sắc miền Tây” của tác giả Nguyễn Anh Thi. Bài báo này là cách nhìn của chính tác giả về phong cách bán buôn của những người sống trên sông nước miền Tây. Năm 2007 với đề tài khóa luận tốt nghiệp “chợ nổi Cái Răng sản phẩm du lịch đặc trưng của miền Tây Nam Bộ” của sinh viên Nguyễn Thị Thu Hằng khóa 03DLQT2 Khoa Du Lịch của Trường Đại Học Hùng Vương, với đề tài này tác giả đã đưa ra những định hướng phát triển và bảo tồn chợ nổi Cái Răng thành sản phẩm du lịch đặc trưng của miền Tây Nam Bộ. Và gần đây nhất là công trình nghiên cứu của tác giả Nhâm Hùng với cuốn “Chợ nổi đồng bằng Sông Cửu Long”. Tác giả đưa người đọc trở về với không gian đặc trưng của vùng đồng bằng Sông Cửu Long để xem những phiên chợ nhóm họp trên sông, soi rọi đến cùng sự hình thành và phát triển của những phiên chợ độc đáo này... Tuy nhiên, nhìn chung vẫn chưa có đề tài nào nghiên cứu về hệ thống chợ nổi vùng đồng bằng Sông Cửu Long dưới góc nhìn du lịch.

4. Giới hạn đề tài

Chợ nổi là một nét sinh hoạt sông nước đặc thù của người dân Nam Bộ mà đặc biệt là khu vực đồng bằng Sông Cửu Long. Ở đây, hầu như tỉnh nào cũng có chợ nổi. Về Hậu Giang, nhớ ghé chợ nổi Phụng Hiệp hay Ngã Bảy. Đây có lẽ là chợ nổi lớn nhất Nam Bộ. Nơi họp chợ là nơi tụ hội của bảy nhánh sông Cái Côn, Bùn Tàu, Mang Cá, Sóc Trăng, Cái Hiếu, Xẻo Môn và Xẻo Đông. Chợ này kể quốc lộ 1 nên đi thuyền cũng hay mà đi bộ cũng được. Chợ chuyên bán đặc sản rần, rùa, chim, sóc, kỳ đà. Về rần, có thể uống thử rượu rần ở đây và xem những màn múa rần khá mạo hiểm. Chợ nổi Phong Điền, Cần Thơ lại là một khu chợ chuyên bán những sản vật mang phong cách dân gian, nhẹ nhàng và nên thơ. Chợ nổi Long Xuyên – An Giang, vừa gạo miền Nam tập trung buôn bán gạo. Chợ nổi Cà Mau - Năm Căn có đặc sản tôm, cua, cá, thêm vào đó là mật ong rừng, gỗ trầm, gỗ đước, trăn, rắn. Rồi chợ nổi Hàm Luông ở Bến Tre, chợ nổi Mỹ Tho trên sông Bảo Định – Tiền Giang”. Nhìn chung mỗi chợ có một đặc trưng riêng. Tuy nhiên, chợ nổi Cái Răng – chợ nổi lớn nhất miền Tây, với lợi thế nằm gần thành phố Cần Thơ – cửa ngõ đi về các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long, nơi

có cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất phục vụ du lịch khá nhất vùng và chợ nổi Cái Bè Tiền Giang thì chuyên bán đủ loại trái cây so với các chợ nổi khác, đường đến chợ nổi Cái Răng cũng như chợ nổi Cái Bè thuận tiện hơn nhiều so với các chợ nổi khác. Ngày xưa, khi giao thông thủy giữ vai trò then chốt, chợ là trung tâm trung chuyển hàng hoá của khu vực đồng bằng sông Cửu Long xuất khẩu đi các nước. Cho đến tận bây giờ, chợ vẫn là nơi cung cấp hàng hóa cho dân thương hồ ở khắp nơi, miệt Cà Mau, Long Xuyên... về đây lấy hàng rồi đưa đi các nơi khác bán. Vì thế, chợ nổi Cái Răng và chợ nổi Cái Bè hiện nay cũng thu hút rất đông du khách khắp nơi về đây tham quan, du lịch. Đặc biệt, với du khách nước ngoài hầu như không ai là không đi thăm chợ nổi khi đặt chân du lịch đến đất Tây Đô.

Với những đặc điểm trên, thêm vào đó là việc hạn chế về mặt thời gian nên tác giả chỉ chọn ba chợ nổi có tiềm năng cũng như đang thu hút du khách đến tham quan tiêu biểu là chợ nổi Cái Răng (Cần Thơ), chợ nổi Cái Bè (Tiền Giang) và chợ nổi Phụng Hiệp (Hậu Giang) vào đề tài: “Du lịch chợ nổi” vùng đồng bằng Sông Cửu Long làm đề tài cho khoá luận tốt nghiệp của mình. Với đề tài này tác giả tập trung vào việc tìm hiểu về tổng quan của chợ nổi, tình hình hoạt động du lịch tại chợ nổi, xây dựng định hướng, qui hoạch phát triển du lịch chợ nổi để thật sự là một sản phẩm du lịch đặc trưng của vùng đồng bằng Sông Cửu Long.

5. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu

A. Quan điểm

a) Quan điểm tổng hợp

Như chúng ta đã biết, du lịch là một hoạt động mang tính tổng hợp bao gồm nhiều mặt như hoạt động xã hội, kinh tế, chính trị, văn hóa, giao lưu quốc tế; bên cạnh đó nhu cầu của khách du lịch cũng hết sức đa dạng, phong phú... Hơn nữa du lịch là ngành kinh tế tổng hợp, nên việc phát triển du lịch đồng thời phải có sự liên kết với các ngành khác. Vì thế, với đề tài này, tác giả đi sâu tìm hiểu nghiên cứu vấn đề dưới nhiều góc độ khác nhau, trên cơ sở đó tổng hợp lại nhằm:

- Nghiên cứu một cách tổng hợp các nhân tố ảnh hưởng đến tình hình phát triển du lịch chợ nổi Cái Răng, chợ nổi Cái Bè, chợ nổi Phụng Hiệp.

▪ Phát triển du lịch chợ nổi miền Tây Nam Bộ nằm trong hệ thống phát triển du lịch chung của đồng bằng Sông Cửu Long.

b) Quan điểm lịch sử: Dựa trên quan điểm lịch sử, tác giả có cái nhìn bao quát hơn, xuyên suốt hơn về vị trí địa lí, lịch sử hình thành, quá trình phát triển và trở thành sản phẩm du lịch của chợ nổi Cái Răng, chợ nổi Cái Bè và Phụng Hiệp cũng như là định hướng qui hoạch, phát triển chợ nổi miền Tây Nam Bộ trong tương lai.

c) Quan điểm lãnh thổ: Qui hoạch phát triển du lịch chợ nổi Cái Răng chợ nổi Cái Bè và Phụng Hiệp phải cụ thể trên từng lãnh thổ (thành phố, các tuyến, huyện) để thấy rõ mối liên hệ giữa các chợ nổi này và các điểm du lịch khác trong tỉnh, vùng.

B. Phương pháp nghiên cứu

a) Phương pháp sưu tầm tài liệu: Đây là phương pháp phổ biến được nhiều người sử dụng khi nghiên cứu đề tài, lập kế hoạch dự án đầu tư... Trước khi đi khảo sát thực tế, với tác giả là quá trình sưu tầm tài liệu sách, báo, đĩa VCD, DVD, bài giảng ở các nơi như thư viện, nhà sách và cả ở bạn bè, người thân.

b) Phương pháp tiếp cận và phân tích hệ thống: Du lịch được xem là hệ thống, hình thành trên năm phân hệ khác nhau (phân hệ du khách, phân hệ tài nguyên du lịch, phân hệ công trình kĩ thuật phục vụ du lịch, phân hệ cán bộ công nhân viên du lịch, phân hệ điều hành quản lí du lịch). Phương pháp này giúp nhận thức được qui luật vận động của từng phân hệ và mối liên hệ nội tại giữa chúng để đưa ra các định hướng phát triển du lịch tối ưu.

c) Phương pháp khảo sát thực địa: Đây là phương pháp nghiên cứu truyền thống có hiệu quả rất lớn trong việc thu thập trực tiếp số liệu thông tin ban đầu với độ tin cậy và chính xác cao trên địa bàn nghiên cứu. Trong nghiên cứu khảo sát thực địa, gồm phương pháp quan sát trực tiếp và khảo sát.

d) Phương pháp bản đồ: Bản đồ là công cụ phản ánh những đặc điểm không gian sự phân bố các nguồn tài nguyên du lịch, cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất kĩ thuật phục vụ du lịch, dòng chảy du khách. Trên cơ sở đó giúp người sử dụng

phân tích và phát hiện qui luật hoạt động của hệ thống lãnh thổ du lịch để xác định phương hướng phát triển và tổ chức không gian du lịch trong tương lai.

e) **Phương pháp so sánh**: Đây là phương pháp giúp so sánh phát hiện những đặc điểm giống và khác nhau giữa các đối tượng nghiên cứu và các yếu tố hình thành nên để có thể kết luận đúng đối tượng nghiên cứu.

f) **Phương pháp phân tích SWOT**: Là phương pháp phân tích những ưu, khuyết điểm, những lợi thế và hạn chế bên trong và những cơ hội, thách thức bên ngoài đối tượng nghiên cứu. Trong đó:

- **S** : Strengths (điểm mạnh)
- **W**: Weaknesses (điểm yếu)
- **O** : Opportunities (cơ hội)
- **T** : Threats (thách thức)

Mục Lục

Trang

CHƯƠNG MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích và ý nghĩa nghiên cứu.....	3
3. Lịch sử nghiên cứu đề tài.....	3
4. Giới hạn đề tài.....	5
5. Quan điểm và phương pháp nghiên cứu.....	6

CHƯƠNG I

CƠ SỞ LÝ LUẬN

1.1. Khái niệm du lịch.....	9
1.2. Khái niệm du lịch sinh thái.....	10
1.3 Khái niệm về tài nguyên du lịch nhân văn	11
1.4 Khái niệm điểm du lịch.....	11
1.5.1 Khái niệm.....	13
1.5.2 Phân loại điểm du lịch	14
1.5.3 Các nguyên tắc qui hoạch điểm du lịch.....	14
1.5.4 Các nguyên tắc thiết kế tuyến du lịch.....	14
1.5 Khái niệm sản phẩm du lịch.....	14
1.6 Khái niệm về chợ nổi	15
1.7. Chức năng của du lịch	16
1.3.1 Chức năng xã hội.....	16
1.3.2 Chức năng kinh tế.....	16
1.3.3 Chức năng sinh thái	17
1.3.4 Chức năng chính trị	18

CHƯƠNG II

TỔNG QUAN VỀ “DU LỊCH CHỢ NỔI” VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

2.1 Tổng quan về Nam Bộ	19
2.1.1 Giới thiệu sơ lược về lịch sử vùng đất Nam Bộ.....	19

2.1.2 Giới thiệu về con người Nam Bộ	21
2.1.3 Vị trí địa lí vùng đất Nam Bộ.....	21
2.1.4 Văn hóa Nam Bộ.....	22
2.2 Đặc điểm sinh hoạt chợ nổi ĐBSCL.....	25
2.2.1 Sự hình thành và phát triển của chợ nổi	25
2.2.2 Nguyên nhân ra đời của chợ nổi.....	30
2.2.3 Đặc điểm của chợ nổi	32
2.3 Nét văn hóa sinh hoạt chợ nổi	44
2.3.1 Cây bèo và lối rao hàng	44
2.3.2 Lối rao hàng trên chợ nổi.....	46
2.3.3 Văn hóa thương hồ	48
2.3.4 chữ tín trong mua bán chợ nổi	50
2.3.5 Đời sống gia đình – quan hệ cộng đồng	50
2.3.6 Đời sống tâm linh – tín ngưỡng	53
2.3.7 Tiếng hò, điệu hát dân gian.....	55
2.3.8 Chơi đờn ca tài tử.....	55
2.3.9 Tiếng hò trên sông nước	56
2.4 Thực trạng hoạt động du lịch chợ nổi ĐBSCL.....	59
2.4.1 Thực trạng hoạt động du lịch chợ nổi Cái Răng – Tp. Cần Thơ	63
2.4.2 Thực trạng hoạt động du lịch chợ nổi Phụng Hiệp – tỉnh Hậu Giang.....	71
2.4.3 Thực trạng hoạt động du lịch chợ nổi Cái Bè – tỉnh Tiền Giang	75

CHƯƠNG III

ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN & BẢO TỒN “DU LỊCH CHỢ NỔI” VÙNG ĐỒNG BẰNG SÔNG CỬU LONG

3.1 Định hướng phát triển	83
3.1.1 Định hướng cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất kỹ thuật.....	83
3.1.2 Định hướng phát triển nguồn nhân lực.....	85
3.1.3 Định hướng chiến lược sản phẩm.....	87
3.1.4 Định hướng về tổ chức không gian	94
3.1.5 Định hướng về phát triển bền vững.....	96

3.2 Mục tiêu dự báo	97
3.3 Lợi ích kinh tế xã hội	98
3.4 Các giải pháp.....	99
Kết luận.....	103
Tài liệu tham khảo	105